

Ömərlə bir qutu macərə

Həzərfən

Əhməd Çələbi

Duran Çetin

Gəncliyə Yardım
Fondu

T.C. KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
YURTDIŞI TÜRKLER VE AKRABA
TOPLULUKLAR BAŞKANLIĞI

Bu kitab, Türkiyə Cümhuriyyəti Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi Türkiyənin Xaricdə Yaşayan Türklər və Əqraba İcmalar İdarəsi (YTB) və Gəncliyə Yardım Fondunun (GYF) iş birliyi ilə həyata keçirilən "Hər Uşaq Bir Çinardır" layihəsi çərçivəsində hazırlanmışdır.

Kitabın Orjinal Adı:
Hezarfen Ahmet Çelebi

Müəlliflər:
Duran Çetin & Betülnur Aybegüm Taslı & Dilara Sevgili

Azərbaycanda Nəşrə Hazırlayan:
Dr. Abbas Qurbanov

Anadolu Türkcəsindən Azərbaycan Türkcəsinə uyğunlaşdıran:
Mehriban Əbdürrəhimova

Redaktor:
Əziz Sultan

Rəssam:
Thukaa Kebriteh

Dizayner:
A. Hamdi Kapkiner
Nicat Qəribov

**Bu kitabın ilk nəşri Kaşif Çocuk Yayınları
tərəfindən həyata keçirilmişdir.**

**Kitabın səsli versiyasını www.usaqkitabi.az
saytından dinləyə bilərsiniz.**

Bakı-2022; İpəkyolu Nəşriyyatı: 324-074
İSBN: 978-625-7003-24-7

Bakı Şəhəri Səbail Rayonu
Cəfərov Qardaşları, 16

Tel: (+994 12) 492 14 38

Mobil: (+994 51) 412 22 82

Web sayt: www.ipekyolunesriyyati.az

Elektron poçt: ipekyolunesriyyati@gmail.com

HÖRMƏTLİ OXUCU,

“Rəhbər Elm Adamları” silsilə kitabları, etdiyi ixtiralarla və ya kəşflərə verdiyi dəstəklə elm tarixinə işıq tutan alimlərimizi tanıtmaq məqsədilə hazırlanmışdır.

Alimlərin, ixtiraların və texnoloji inkişaf mərhələsinin uşaqlar, yeniyetmələr və gənclər üzərində daim müsbət təsiri olmuşdur. Bu səbəblə də alimlərimizin həyatlarını macəralı bir həyatın içində göstərməyə çalışdıq.

Hekayənin qəhrəmanı Ömər, babasının evinin çardağında tapdığı sirli qutunu açaraq oradan çıxan xəritədəki ulduza toxunur. Qutunun macərası ilə keçmiş səyahət edən Ömər, o anda ən parlaq ulduzun olduğu yerə gedir.

Həmin bölgədə yaşamış və bütün dünyada kəşfləri ilə məşhur olmuş alimin tədqiqat mühitində qonaq olur. Ömər onu qonaq edən alimin kəşfləri və elm dünyasına qazandırdıqlarını yaxından tanımaq imkanı əldə edir.

Macəra ilə dolu bu sirli səyahətində qəhrəmanımız çox əhəmiyyətli məlumatlar öyrənərək evə qayıdır və özünü çox xoşbəxt hiss edir.

Məqsədimiz elm tariximizdə zəhməti olan böyük insanları bütün dünyaya və gələcək nəsillərə tanıtmaq, yaxşı işlər görən insanları daim yaşatmaqdır.

Yaxşı oxuyan, oxuduqca fəallaşan, bəşəriyyətin xeyirli və məziyyətli gələcəyi üçün elmi tədqiqatla məşğul olan və elm həvəskarı gənclər olmağınız təmənnası ilə.

XOŞ MÜTALİƏLƏR.

HƏZƏRFƏN ƏHMƏT ÇƏLƏBİ

A person with dark hair, wearing a dark blue shirt and dark pants, is lying on their back in a lush green field. They are looking up at a bright blue sky with soft white clouds. Several birds are flying in the sky, some in a V-formation. The background shows rolling green hills under a clear sky.

İmkan tapdıqca arxası üstə yerdə uzanıb göy üzünə baxmağı çox xoşlayıram. **UZANIB GÖY ÜZÜNÜ İZLƏYƏNDƏ VAXTIN NECƏ KEÇDİYİNİ BİLMİRƏM.** Bəzən anamın səslənməsi və ya dostlarımdan birinin çağırması ilə özümə gəlirəm.

Nağıla qulaq asmağı xoşlayıram. Bəzən nağılların içində elə yox oluram ki, heç danışılanı da eşitmirəm. Nağılın davamını özüm yaşayır, nağılın qəhrəmanı kimi fikirləşməyə başlayıram.

Leyləklərin uzaq diyarlardan qayıtmağının vaxtıydı. Göy üzündən leylək qatarları keçir, sürü ilə quşlar uçuşurdu. Elə həmin vaxt yenə bir nağil qəhrəmanı kimi çəmənlikdə arxası üstə uzandım. Göy üzünü şənləndirən, məni həyəcanlandıran və daxilimdə xoşbəxtliyə yelkən açan bu mənzərəyə tamaşa etməyə başladım. Leyləklər necə də gözəl uçurdular və qanadlarını necə də gözəl çırpırdılar. Bəzən süzülərək, bəzən də qanadlarını sürətlə çırparaq...

Budur yenə də məni özümdən keçirən, başqa dünyalara aparan misilsiz mənzərə ilə qarşı-qarşıyaydım. Minlərlə leylək intizamla, kütləvi olaraq uçurdular. “Aha budur!” – dedim öz-özümə, ilk dəfə bu qədər həyəcanlanmışdım. İlk dəfə bu qədər həvəslə, bu işi sınaqdan keçirməliyəm deyə fikirləşdim.

Bir anda dikəldim və “Mən də edə bilərəm”, – dedim. Yenidən çəmənliyə uzanıb quşların arasında özümə yer tapdığımı və uçmağa başladığımı fikirləşəndə sinif yoldaşım Əhmədin məni çağırıldığını eşitdim. Əhmədin mənə yaxınlaşmasını gözləyərkən göydəki bu möhtəşəm mənzərəni izləməyə davam etdim. Əhməd də mənim kimi arxası üstə çəmənliyə uzandı, xəyalı olduğunu, bir quşun qanadlarına minərək uçmaq istədiyini, **UÇMAĞIN AZADLIQ** olduğunu dedi.

İkimiz də uçmaq barədə xəyallar qururduq. Amma mən quşların qanadlarında yox, heç kimin ağına gəlməyəni; quş kimi qanad taxıb uçmağı fikirləşirdim.

Fikirlərimi deyəndə Əhməd həyəcanla qalxdı:

- Doğurdan, nə deyirsən, elə şey olar? – deyə təəccübünü ifadə edən sözlər dedi. Mən ifadəsiz gözlərlə Əhmədin reaksiyalarına baxanda, o qartal qanadlarından bəhs etdi. Atasını danışmışdı, o da babasından eşitmişdi. Əvvəllər bu fikri sınaqdan keçirənlər çox olub. Amma buna nail

olmaq çox çətin imiş.

Əhməd mənim düşüncə üfqüümü genişlətdi. Ona hiss etdirməsəm də, uçmağı sınaqdan keçirən insanların şəxsiyyəti mənim üçün çox maraqlı idi. Öz-özümə fikirləşməyə başladım. Xəyallarımı genişlətməyə, qartal qanadlarının hansı xüsusiyyətə malik olduğunu öyrənməyə qədər zehnimdən bir çox fikir keçdi. Əvvəllər sınaqdan keçirilibsə mən də edə bilərəm, dedim. Bu barədə ailəmlə söhbət etməliydim.

BƏLİ, MÜTLƏQ UÇA BİLƏCƏYİMİ BİLİRDİM. Onsuz da müəllimimiz də kosmos dövründə yaşadığımızı, planetlər arasında gediş-gəliş üçün nəqliyyat hazırlamalı olduğumuzu, bunun üçün öyrənmək, öyrənmək üçün də çox çalışmalı olduğumuzu deyirdi. Deyəsən, müəllimimiz də uçmaq və yeni yerlər kəşf etmək həvəskarı idi. Bunu başa düşmək çətin deyildi.

Atamın yanında oturdum, gözlərinin içinə baxdım:

- Yenə də? – deyəndə onun nə demək istədiyini başa

düşmüşdüm.

- Bəli, - dedim. "Bu uçuşu hökmən sınaqdan keçirməliyəm. Əvvəllər də sınaqlar olub və uçmağa nail olublar. Öhdəsindən gələn bir işdə uğur əldə etmək daha asandır".

Atam şəfqətlə başımı oxşayıb:

- Hə, amma bunu sınaq o qədər də asan deyil, əvvəldən nəticəsini bilmək də çətinidir. Sabah səni bir nümayişə aparacağam, qanad taxıb uçmağına da ehtiyac qalmayacaq, - dedi.

Həmin gecə səhər açılmırdı. Həyəcandan yata bilmədim və gecənin necə uzun oduğunu anladım. Xəyalımı, yoxsa yuxumu olduğunu çox da başa düşmədiyim, yarı oyaniq, yarı yuxulu gecədə uçmaqla əlaqəli bir yuxu görmüşdüm. Deyəsən, yuxuda gördüyüm şəxs:

- Adım Cövhəri, əsl adım İsmayıl ibn Həmmaddır, - dedi. "Uçmaq üçün mən nələrlə elədim. Bax ha, atandan izin almamış belə bir işə cəhd etmə. Mənim başıma gələnələr

sənin üçün maraqlıdır?

Mən həmişə quşlar barədə araşdırmalar apardım, onlar kimi uçmağın xəyalını qurdum, onlar kimi havada qalmağı, havanı yarmağı, uçub başqa diyarlara qonmağı... Yoxladım, amma alınmadı. Amma necə uça biləcəyimiz barədə məlumatı məndən sonra gələnlərə ötürdüm, yazdım, tarixə qeyd etdim. Onları tapıb oxuya bilərsən, onlardan istifadə edib hava vasitələri hazırlaya bilərsən”, – deyərək mənə uçmaq barədəki təcrübələrindən uzun-uzadı danışdı.

Nə edəcəyimi bilmədən gecənin səhərə yaxın bir vaxtında oyandım. **YUXU QUŞ OLUB BAŞQA DİYARLARA UÇMUŞDU.** Mən qanadsız quş kimi eləcə qalmışdım.

Atamın məni haraya aparacağı barədə məlumatım olmadığı və soruşanda da cavab vermədiyi üçün gözləməkdən başqa çarəm qalmamışdı. Gözlədim, “Gözləyən dərviş muradına ərmiş”, – deyə bir söz də dedim. Atam, nə deyirsən deyə soruşanda, heç nə həyəcədən yuxum

qaçıb, – deyə cavab verdim.

– Yaxşı elə isə hazırlaş gedirik, – dedi.

Bir quş kimi uçaraq evdən çıxdım, maşına atamdan qabaq mindim, haraya gedəcəyimiz barədə heç bir fikrim olmadan maraqla yola düşdük. Küçələr prospektlərə çıxdı, prospektlər yollara qarışdı. Şəhərin kənarına çatanda böyük bir avtomobil tıxacı ilə qarşılaşdıq. Yolun kənarındakı boş ərazilər avtomobillərlə dolmuşdu. Uyğun bir yer tapıb maşını saxladığ və atam:

– Gəl, çatdıq, – dedi.

Maşından düşüb yeriməyə başladığ. İzdihamin arasından keçib düzənlikdə özümüzə yer tapdıq. İnsanlar öz aralarında danışanda, **“TÜRK ULDUZLARI”** nın şousu dediklərini eşitdim. Yeni bir şey görəcəyimi fikirləşib həyəcanlandım. Yeni kəşflər, yeni ixtiralar mənə həmişə həyəcanlandırır. Atamdan soruşdum, o gülümsündü, əyilib üzümə baxdı və yanaqlarımı yüngülcə sıxdı:

– Uçmaqdan danışırısan, göy üzündə quşlara baxırısan.

Budur, sənə möhtəşəm uçuş göstərəcəyəm. Ona görə buradayıq, – dedi.

– Necə yəni, buradan quşlar uçacaqlar? Bütün quşlar buraya toplaşacaq? – deyə soruşdum.

ATAM TƏCCÜBLƏ ÜZÜMƏ BAXDI, GÜLÜMSƏYƏRƏK:

– YOX, BU DƏFƏ QUŞLAR YOX, TƏYYARƏLƏR UÇACAQ, – DEDİ.

BİR ANDA GÖY ÜZÜNDƏ ARXASINDAN RƏNGLİ TÜSTÜLƏR BURAXARAQ UÇAN, BÖYÜK QUŞLARA BƏNZƏYƏN BİR ŞEY GÖRDÜM. ÇOX BÖYÜK İDİ, QANADLARI DA İRİ İDİ. AMMA QUŞLAR ARXALARINDA İZ BURAXMIRLAR. Bunlar **“TÜRK ULDUZLARI”** olmalıdır.

Bu qədər sürət, bu qədər gözəl görüntü çox gözəl idi. Gözlərimi ayıra bilmirdim, sanki sehrlənmiş kimi idim. Bu, həmişə xəyalını qurduğum bir an idi, onlarla birlikdə olmağı nə qədər çox istədiyimi ifadə edə bilmirəm. Uçmaq həvəsim yenidən oyandı, özümü o təyyarələrdən birinin içində təsəvvür etdim və elə qaldım. Atama, mən də min-

mək istəyirəm dedim. **SAATLARLA BU MƏNZƏRƏYƏ BAXSAM DOYMAZDIM. ORADA OLAN HƏR KƏS KİMİ MƏN DƏ GÖZLƏRİMİ GÖY ÜZÜNDƏKİ METAL QUŞLARDAN ÇƏKƏ BİLMİRDİM...**

Axşam yorğun, amma sevincli bir şəkildə evə qayıdanda günəş batmaq üçün dağların arxasına doğru istiqamətlənmiş, mən də suallarına cavab tapmaq üçün çardağın pillələri ilə yuxarı çıxmağa başlamışdım. Çardaq mənim üçün xəyal dünyamın qapısı idi, göy üzünə baxmaq üçün əla yer idi. **AXŞAMLAR BƏZƏN UÇAN YARASALAR DİQQƏTİMİ CƏLB EDİR, ONLARIN NECƏ UÇDUĞU MƏNƏ MARAQLI İDİ.** Çardağın qarşısındakı ağacda arada bir səs çıxaran, amma çox vaxt səssiz gözləyən bayquşlar da görürdüm.

Birbaşa ulduzlu qutumun yanına getdim. “Xoş gəldin”, – deyirmiş kimi çıxardıdığı “tıq” səşindən diksindim. Böyük həyəcanla qutuya yaxınlaşdım, beynimdəki sualların cavabını tapacağımı fikirləşərək böyük həvəslə gözlədim.

Qapağı həyəcan, ümid və biraz da təşvişlə qaldırdım,

ürəyim dayanacaq kimi oldu. Yerimdə dayana bilmirdim, xəritənin üstündəki ulduzun tez parıldamasını gözləyirdim. Dürbin kimi baxaraq xəritəni sürətlə gözdən keçirdim. Ulduzun ilk parıldadığı anı görmək istəyirdim. Sanki oradan parıldayan işıq əvvəl gözümə, sonra da ürəyimə düşürdü. Həmin an vücudumu ilıq dalğa əhatə edir, mənə misilsiz bir xoşbəxtlik hissi verirdi. Həmin anı yaşamaq da gözəl bir duyğu idi.

Bəli, budur ulduz parıldayırdı. O parıldayarkən mənim könlüm də aydınlanmağa başladı. Sevincdən yerimdə dayana bilmir, qalxıb qanad çırpacaq kimi olurdum.

Həmin an özümü saxlaya bilmədim, ayağa durub qanad çırpırcasına qollarımı aşağı-yuxarı yellətməyə başladım. Quşlar kimi qanad çırpır-

dim. İstanbulun üstündə görünən ulduz, ən parlaq ulduz idi. Heç səmada da belə parlaq ulduz görməmişdim. Məhz həmin anda, "İstanbul", – dedim.

"PAYTAXT, KEÇMİŞİ DƏ GƏLƏCƏYİ DƏ PARLAQ BİR ŞƏHƏR İSTANBUL", – deyə bir neçə dəfə təkrar etdim. Növbəti macərəyə başlayırdım. Daxilimdən gələn səslər çoxaldı, marağım artdı, öyrənmək həvəsim zirvəyə çatmışdı. "İndi, bu an", – deyərək öyrənmənin gecikməyinin düzgün olmayacağını fikirləşərək gözlərimi yumdum. Daha əvvəl hiss etdiyim duyğulardan fərqli bir duyğu ilə sarsıldım. Bəlkə də bunun səbəbi, tarixin ən şanlı şəhərinə getməyim idi. Gözlərimi açanda özümü İstanbul boğazının üstündə süzülərkən gördüm. Ayaqlarım yerə dəyəndə şəhərin "Okmeydanı" səmtində idim. İnsanlar toplaşmış maraqla kiməsə baxırdılar.

Mən də diqqətlə izləməyə başladım, amma bununla kifayətlənməyərək böyük bir cəsarətlə izdihamın arasından keçib üzü Halicə tərəf olan şəxsin yanına getdim. **İNSANLAR**

Həzərfən Əhməd Çələbi İstanbul boğazını da keçərək 3358 metrlik məsafəni qət etdi və Üsküdarın Doğancılar səmtinə endi. Həzərfən Əhməd Çələbi bu addımı ilə Türk aviasiya tarixinin ən əhəmiyyətli şəxslərindən biri oldu.

HƏZƏRFƏN ƏHMƏD ÇƏLƏBİNİN UÇACAĞINDAN DANIŞIRDILAR.

Toplaşan insanlar mənə tərəf baxanda onların, “Həzərfən Ömər Çələbi gəlmiş”, – dediklərini eşidən kimi oldum. Çox həyəcanlı idim və bütün bədənim tər basmışdı. Mənim gəldiyimi görən kişi əlindəki qanadları yerə qoyub mənə tərəf çevrildi:

– Xoş gəldin Ömər, mən də səni gözləyirdim. Mənim adım Həzərfən Əhməd Çələbidir, – dedi.

Təəccübdən gözlərim bərəldi və nə deyəcəyimi bilmədim. Xəyallarımda və yuxularımda gördüyüm şəxs, uçduğunu eşitdiyim cəsur şəxs düz qarşımdaydı. Çox nəzakətli insan idi.

Gözlərinə baxmaq istəyirdim, bir qartal kimi kəskin və qərarlı baxışları vardı.

- Mən uçmaq üçün yollar axtarıram. Üz vaxtında

gəldin, bu gün o böyük finalı edəcəyəm. Sənin kimi bir nəfər mənə tamaşa edəcəyi üçün özümü xoşbəxt hesab edirəm. Sən də gələcəyin Həzərfən Ömər Çələbisisən. Çünki sizlər gələcəkdə işləyəcək, böyük metal yığınlarını quş kimi göydə uçuracaqsınız.

FƏZA BOŞLUĞUNDA UÇACAQ KOSMİK GƏMİLƏR HAZIRLAYACAQSINIZ. MƏNİM AÇDIĞIM BU YOLDA GÖYLƏRƏ HAKİM OLMAQ ÜÇÜN ÇALIŞACAQSINIZ.

Bir alim kimi, bir müəllim kimi elə gözəl danışdı ki.

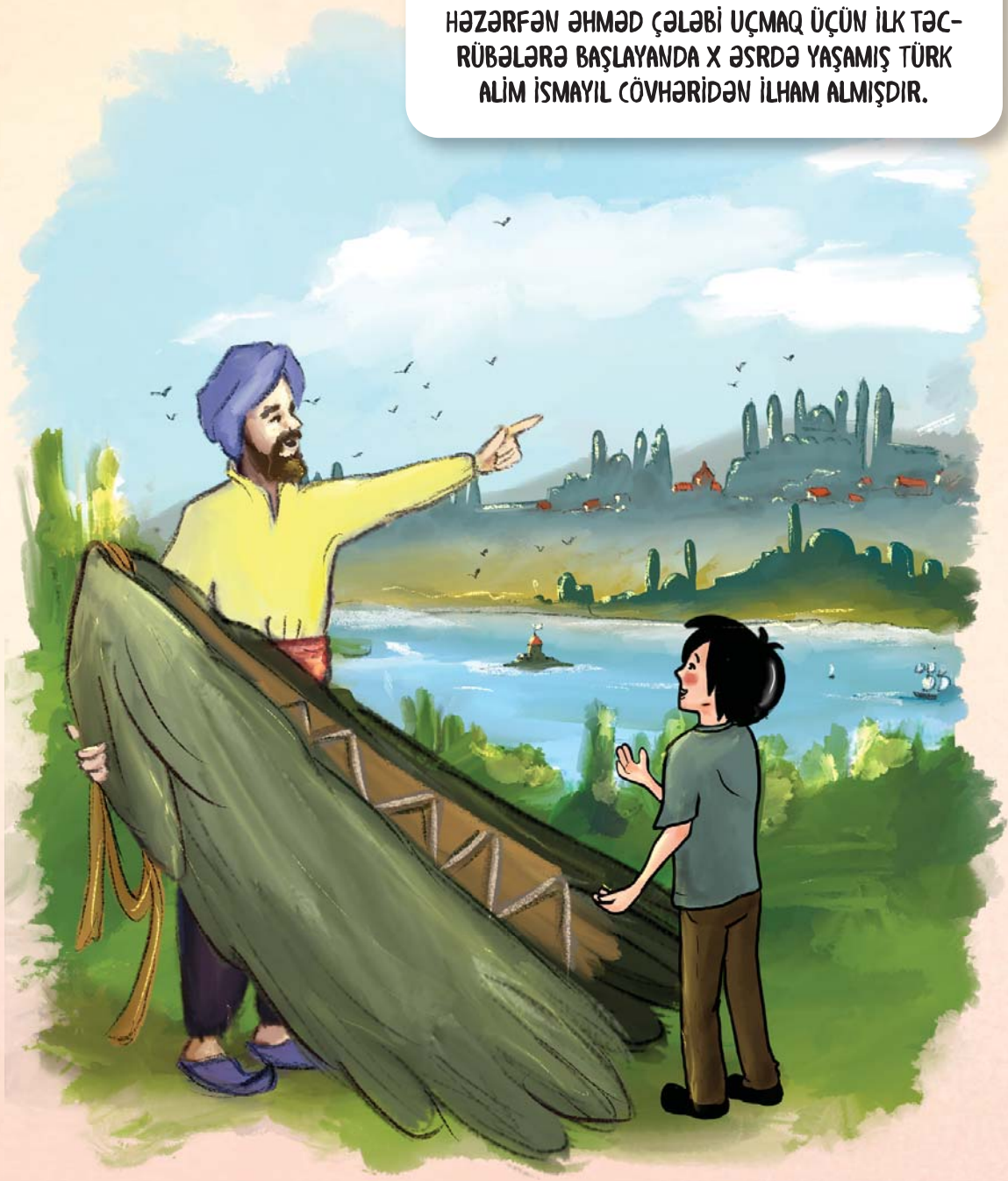
- Sizə niyə Həzərfən deyirlər? – deyə kəkələyərək soruşdum.

Gülümsədi, o kəskin baxışları yumşaldı, məni sevgi ilə qucaqladı, baxışları ilə oxşadı və danışmağa başladı:

- Mən hər şeylə maraqlanan bir insanam. Bir də elm öyrənmək üçün hər yolu sınaqdan keçirirəm. Bir çox elm sahələrində mənim fəaliyyətim olub.

İncəsənətlə məşğul olmaq mənə zövq verir. Plan hazırlamaq, müxtəlif tərtibat işləri görmək mənim gündəlik

HƏZƏRFƏN ƏHMƏD ÇƏLƏBİ UÇMAQ ÜÇÜN İLK TƏC-
RÜBƏLƏRƏ BAŞLAYANDA X ƏSRDƏ YAŞAMIŞ TÜRK
ALİM İSMAYİL CÖVHƏRİDƏN İLHAM ALMIŞDIR.

məşğuliyyətimdir. Bunu edərkən həm bədənim, həm də ruhum dincəlir. **BU QƏDƏR ELMLƏ VƏ İNCƏSƏNƏTLƏ MƏŞĞUL OLDUĞUM ÜÇÜN MƏNƏ “MİN FƏNLİ” MƏNASINDA HƏZƏRFƏN DEYİLİR.** Sözüün düzü bu mənim də xoşuma gəlir. Öyrəndiyim elmə, maraqlandığım elm sahələrinə dəyər verilməsi məni olduqca sevindirir. Mən eyni zamanda yaxşı bir müşahidəçiyəm, quşların hərəkətlərini, uçma qabiliyyətlərini tədqiq edirəm, bu mövzular mənim üçün çox maraqlıdır. Buna daha sonra ornitologiya deyiləcək, indi həmin elmin təməlini qoyuram. Quşların qanadları, uçma qabiliyyətləri, küləyin əksinə hərəkət etmələri...

- Başa düşdüm, sizin uçmağınız üçün quşlar ilham mənbəyiniz olub, – dedim həyəcanla.

- Əlbəttə, onları tədqiq etmək və onlar kimi hərəkət etmək, bütün məsələ budur. Amma mən Cövhərinin bu mövzuda yazdıqlarını oxudum. Leonardo Da Vinçinin araşdırmalarına baxdım.

Dünyada bu istiqamətdə olan araşdırmaları izlədim.

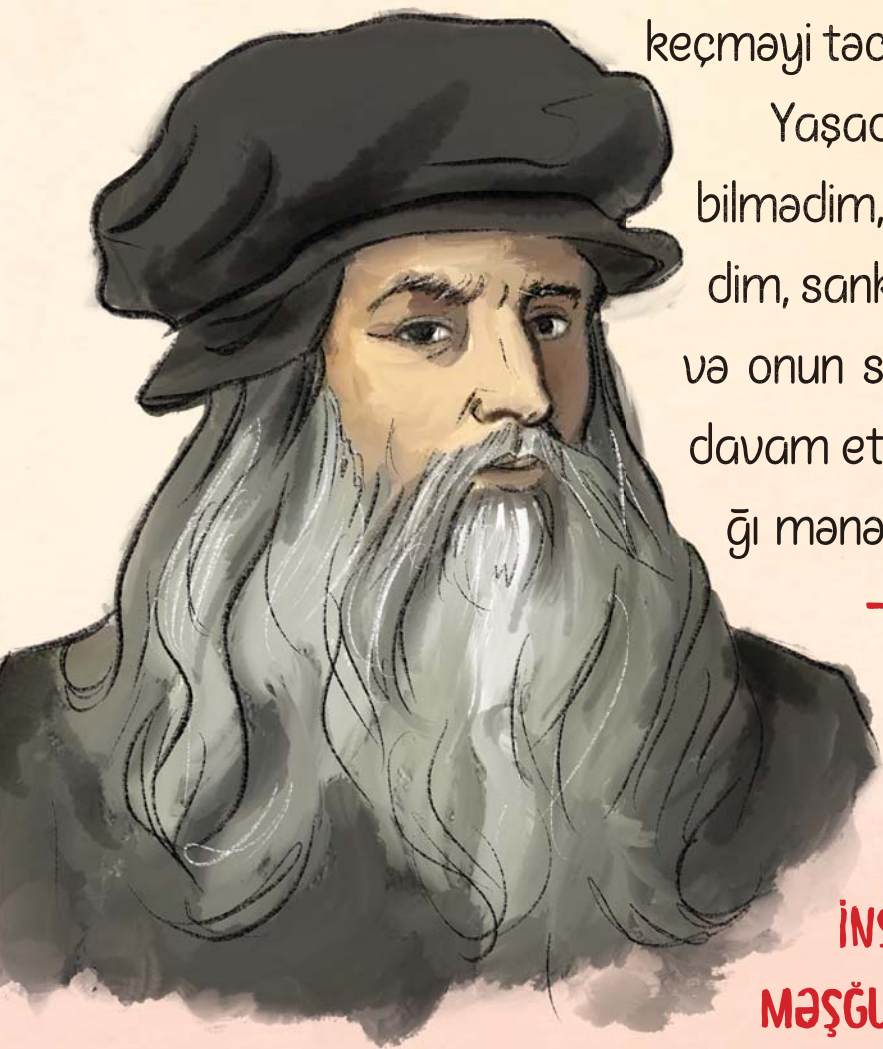
İndi bu gördyün qanadlar! – deyərək yanındakı süni qanadları göstərdi. “İllərdir bunları hazırlamaq üçün işlədim. Hesab edirəm ki, nəhayət nail olmuşam. Küləyə qarşı dözümlü olmaları üçün yüzlərlə dəfə sınaqdan keçirmişəm. Nəhayət qısa bir uçuşdan sonra boğazın qarşı sahilinə

keçməyi təcrübə edəcəyəm”, – dedi.

Yaşadığım həyəcanı ifadə edə bilmədim, nə deyəcəyimi bilmirdim, sanki lal olmuşdum. Susdum və onun sehrli səsi ilə danışmağa davam etməsini gözlədim. Danışığı mənə nağil təsiri bağışlayırdı.

- UÇA BİLMƏK ÜÇÜN FİZİKA, METEOROLOGIYA VƏ KÜLƏYİN ŞİDDƏTİNİ YAXŞI HESABLAMAQ LAZIMDIR.

İNSAN ELMLƏ DƏRİNDƏN MƏŞĞUL OLSA, ONUN ƏLİNDƏN

Leonardo Da Vinci

GƏLMƏYƏN ŞEY OLMAZ.

Bunun üçün riyaziyyat, astronomiya, anatomiya və idman kimi bir çox elm sahəsini öyrəndim. İnsan öyrəndikcə qanadlanır. Təbii ki, burada küləyin qaldırma gücü də yaxşı hesablanmalıdır, yoxsa uçmaq mümkün olmaz. İndi icazə ver axırncı sınağımı keçirim və sonra Qalata qülləsinə gedək. Səni də qülləyə çıxaracağam, oradan uçuşumu rahat izləyərsən, – dedi.

Mən həyəcədən titrəyərkən o bir qəhrəman kimi süni qanadları qollarına və bədəninin müxtəlif yerlərinə möhkəm bağladı. Bu işi görərkən ona yardım edənlər də oldu.

Hamı kənara çəkilib maraqlı gözlərlə Həzərfən Əhməd Çələbini izləməyə başladı. Həmin an sanki nəşə gözləyirdi. Bizim bilmədiyimiz o an çatanda birdən özünü irəliyə atdı. Böyük qartal qanadları ilə havanı yoxlayıb havada dayanmağa nail oldu. Halicə doğru bir quş kimi süzüldü.

Yüz metr sonra dənizə yaxın bir yerdə, yüngülcə qumluğa düşdü.

HƏZƏRFƏN ƏHMƏD ÇƏLƏBİ 1609-CU İLDƏ DÜNYAYA GƏLMİŞ,
OSMANLI DÖVLƏTİ DÖVRÜNDƏ YAŞAMIŞ BİR ALİMDİR.

Uçmağı bacardığı kimi, enməyi də bacarmışdı.

İnsanlar Həzərfənin etdikləri qarşısında heyrətə düşdülər. Hamı onu izləyir və onun yerində olmağı arzulayırdı.

Sonra Həzərfən Əhməd Çələbi izdihamın müşayiəti ilə Qalata qülləsinə doğru hərəkət etdi. Bu vaxt mən onun yanından ayrılmırdım və bu mənim üçün böyük şərəf idi. Onun kimi olmağı çox arzu edirdim.

“Tarixə düşən o təcübəni edən mən olsaydım, xəyallarımın reallaşmasını yaşayaraq öyrənsəydim”, – deyə öz-özümə fikirləşdim.

Həzərfən Əhməd Çələbi ilə birlikdə Qalata qülləsinə çıxdım. Bu vaxt mənə, “Osmanlı padşahı IV Murad “Sinan Paşa” köşkündən bizə baxır”, – deyərkən Sarayburnunu göstərdi.

O tərəfə baxdım, cahan padşahının diqqətini cəlb etmək nə böyük fəxrdir, – deyə düşünərkən mənə son sözlərini dedi:

- BAX ÖMƏR, BU YER ÇOX ƏHƏMIYYƏTLİDİR, GÖY ÜZÜ

HƏZƏRFƏN ƏHMƏD ÇƏLƏBİ
QUŞLARIN UÇMASINI YAXŞI
TƏDQIQ ETMİŞDİR. İSTİ-
FADƏ ETDİYİ QANADLARIN
HƏSSASİYYƏT DƏRƏCƏSİNİ
ÖLÇMƏK ÜÇÜN İSTANBULDA
OKMEYDANI ADLI YERDƏ
DƏFƏLƏRLƏ SINAQ UÇUŞ-
LARI ETMİŞDİR.

FƏTHƏ AÇIQDIR, BUNU UÇARAQ EDƏ BİLƏRİK.

Bu marağını tərk etmə, uçmağı xəyalından əsla çıxarma, çox çalış. İnanıram ki, göylərin sirli qapılarını aralayacağın gün çox yaxındadır.

Mənim bu elədiklərimi əsla unutma. Fikirləş, mən bu qədərini etmişəmsə sən nələr edə bilərsən.

Bu qədər bilik mənbəyinə malik ikən və texnologiyanın imkanlarından istifadə edərək irəli get, bu sahədə işlə. Kosmos yolun açıq olsun, uğurlar! – dedi.

Mən baş verənləri izlədim və gözlərimi bir saniyə də ondan ayırmadım. İlk hərəkətdən hər şeyi görmək istəyirdim. Bir-iki dəfə ayaqlarının üstündə yelləndi, üzünü Sarayburnu tərəfə çevirdi. Külək əsirdi, kifayət qədər də sürətli idi. Son dəfə mənə tərəf çevrildi və gülümsədi.

– Külək əlverişlidir, küləyin qaldırma qüvvəti istədiyim kimidir, – dedi və özünü boşluğa buraxdı. Bir neçə dəfə qanad çırpdı, tək parça bir qanad idi.

Sonra qanadlarını geniş açdı, bir neçə dəfə çırpdı, yenə

HƏZƏRFƏN ƏHMƏD
ÇƏLƏBİ SÜNİ QUŞ QANADLA-
RINA BƏNZƏYƏN BİR VASİTƏDƏN
İSTİFADƏ EDƏRƏK ÖZÜNÜ
BOŞLUĞA BURAXDI.

də qanadlarını axıra qədər açdı. Həzərfən Əhməd Çaləbi üfüqdə kiçildikcə kiçildi, bir qağayı kimi oldu və gözdən itdi. Qalata qülləsindən havalanaraq, hava cərəyanına qarşı küləyin qaldırma qüvvətini də hesablayaraq uçmuş və Üsküdarın Doğançılar meydanına enmişdi. Həmin an mən də gözlərimi yumdum. Qanadlarım olduğunu fikirləşərək qollarımı iki tərəfə yelləyirdim. Gözlərimi açanda çardaqdakı pəncərənin qarşısında idim.

Planerin ixtiraçısı ilə tanış olmaq mənim üçün çox maraqlı idi. Harada bir planer görsəm dərhal yadıma Həzərfən Əhməd Çaləbi düşürdü. Bu mənə planer ilə uçmaq və həmin anları yaşamaq hissini verirdi.

Həzərfən Əhməd Çaləbinin mənə verdiyi tədqiqat vəzifəsini dövrümüzün elm və texnikası ilə davam etdirəcəyəm. Yeni kəşflər, yeni ixtiralar edəcəyəm deyərək çardaqdan endim.

Mənim üçün yeni hədəflər vardı. Onları həyata keçirmək sözümlü yerinə yetirmək üçün oxumağa və daha

çox say göstərməyə qərar verdim. Çardaqda yaşadığa-
rım, öyrəndiyim məlumatlar və keçmişə etdiyim macəralı
səyahətin yorğunluğu ilə yuxuya getdim. Yuxuda quşları,
təyyarələri, raketləri, peykləri, kosmik gəmiləri gördüm.
Mən isə verdiyim sözü təkrarlayırdım.

ÖZÜMÜ DƏYƏRLƏNDİRİRƏM

A.AŞAĞIDAKI SUALLARA MÜVAFİQ CAVABLARI VERİN.

1. Ömər in Həzər fən Əhməd Çələbi ilə qarş ılaşmaq üçün çıxdığı səyahətində ulduz hansı şəhər in üstündə par ıldıyırdı?

A) İstanbul B) Konya C) Van D) Kərkük

2. Həzər fən Əhməd Çələbi aşağıdakılardan hansı ilə yad edilir?

A) Səyyah B) Aviasiya mühəndisi
C) Süni qanadla uçan şəxs D) Güləşçi

3. Aşağıdakı yerlərdən hansı Həzər fən Əhməd Çələbinin uçmağı təcrübə etdiyi yerdir?

A) Topkapı sarayı B) Rumeli qalası
C) Qalata qülləsi D) Sarayburnu

4. Həzər fən Əhməd Çələbi İstanbul boğazından uçaraq keçdiyi üçün hansı padşahdan mükafat almışdır?

A) II Salim B) Mehmet Çelebi
C) Fatih Sultan Mehmet D) IV Murad

I Astronomiya II Riyaziyyat III Fizika

5. Yuxarıdakılardan hansı Həzər fən Əhməd Çələbinin məşğul olduğu elm sahələrindən biridir?

A) I və II B) I və III C) II və III D) I, II və III

B. AŞAĞIDA YAZILAN CÜMLƏLƏRDƏN DÜZ OLANLARIN ƏVVƏLİNƏ D, SƏHV OLANLARIN ƏVVƏLİNƏ S YAZAQ.

1. () Həzərfən Əhməd Çələbi Azərbaycanda dünyaya gəlmişdir.
2. () Həzərfən Əhməd Çələbi uçmaq barədə ilk ixtiralar etmişdir.
3. () Həzərfən Əhməd Çələbi 1609-cu ildə anadan olmuşdur.
4. () Həzərfən Əhməd Çələbi İstanbul boğazından uçub keçərək məşhur olmuşdur.
5. () Həzərfən Əhməd Çələbi tək mühərrikli təyyarəni ixtira edən şəxsdir.

C. AŞAĞIDAKI SÖZLƏRİ MÜVAFIQ CAVABLA BİRLƏŞDİRƏK.

1. Həzərfən Əhməd Çələbi boğazdan keçərək endiyi yer. a. İstanbul.
2. Həzərfən Əhməd Çələbinin doğulub boya-başa çatdığı yer. b. Üsküdar/Doğançılar.
3. Həzərfən Əhməd Çələbinin gördüyü işlərin dövrümüzdəki qarşılığı. c. Planer.
4. Həzərfən Əhməd Çələbinin məşğul olduğu elm sahələrindən biri. d. Cövhəri və Da Vinçi.
5. Həzərfən Əhməd Çələbinin ilham aldığı şəxslər. e. Meteoroloji.

D. DÜŞÜNƏK VƏ YAZAQ.

1. Həzərfən Əhməd Çələbinin öyrəndikləri dövrümüzdə nəyə ilham mənbəyi olmuşdur?

.....

.....

.....

2. Həzərfən Əhməd Çələbi ilə tanış olsaydın, ona hansı sualları verərdin?

.....

.....

.....

3. Həzərfən Əhməd Çələbini ifadə edəcək üç cümlə qursaydın, bunlar necə olardı?

.....

.....

.....

4. Həzərfən Əhməd Çələbinin Okmeydanı adlı yerdə gördüyü işlər nədir?

.....

.....

.....

5. Avia mühəndis və ya kosmik alim olsaydın, adını dünyaya hansı işlərlə eşitdir-
mək istəyərdin?

.....

.....

.....